DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 1 februari 1996 *

I mål C-308/94,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Cour du travail de Liège (Belgien), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Office national de l'emploi

och

Heidemarie Naruschawicus,

angående tolkningen av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT nr L 230, s. 6),

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C.N. Kakouris (referent) samt domarna F.A. Schockweiler, P.J.G. Kapteyn, J.L. Murray och H. Ragnemalm,

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: A. La Pergola,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Heidemarie Naruschawicus, genom advokaterna Christiane Theysgens och Benoît Lespire, Liège,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom Maria Patakia, rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till referentens rapport,

och efter att den 12 oktober 1995 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Cour du travail de Liège har i beslut av den 15 november 1994, som inkom till domstolen den 22 november samma år, med stöd av artikel 177 i EG-fördraget begärt ett förhandsavgörande beträffande tre frågor avseende tolkningen av artikel 13.2 a och 13.2 d samt artikel 71.1 b i i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT nr L 230, s. 6, nedan kallad "förordning nr 1408/71").

2 Frågorna har uppkommit i samband med en tvist mellan Office national de l'emploi (nedan kallat "ONEM"), klagande vid den nationella domstolen, och Heidemarie Naruschawicus, svarande vid den nationella domstolen, beträffande ett beslut av en regional tjänsteman att inte bevilja Heidemarie Naruschawicus rätt till arbetslöshetsförmåner.

3 Det framgår av akten i målet att den belgiska medborgaren Heidemarie Naruschawicus arbetade heltid för de belgiska arméstyrkorna i Tyskland (nedan kallade "FBA") från den 1 juni 1981 till den 20 april 1991. Under denna period var hon bosatt i Tyskland men hade i egenskap av statligt anställd sitt lagliga hemvist i Blégny i Belgien. Från och med den 1 juli 1991 återanställde FBA henne som arbetstagare på deltid.

4 Medan Heidemarie Naruschawicus fortfarande var bosatt i Tyskland, begärde hon vid den regionala arbetslöshetskassan i Liège, som var behörig på grund av hennes lagliga hemvist, att få arbetslöshetsförmåner från och med den 22 april 1991. Hon lät sig underkastas detta kontors kontroll av arbetslösa och reste därför regelbundet mellan Arnsberg (Tyskland), där hon var bosatt, och Liège.

5 Heidemarie Naruschawicus beviljades dessa förmåner från och med den 22 april 1991 och uppbar dem fram till den 30 juni 1991. I beslut av den 21 november 1991 beslutade emellertid en regional tjänsteman att frånkänna henne rätten till dessa förmåner retroaktivt från och med den 22 april 1991 och krävde att de förmåner som hon erhållit under denna tid skulle återbetalas. Som skäl angavs att eftersom hon inte rent faktiskt var bosatt i Belgien var hon inte tillgänglig på den allmänna arbetsmarknaden.

6 Heidemarie Naruschawicus förde talan mot detta beslut vid Tribunal du travail de Liège. I dom av den 25 februari 1993 fastslog denna domstol att Heidemarie Naruschawicus hade rätt att erhålla arbetslöshetsförmåner från ONEM.

7 ONEM överklagade denna dom till Cour du travail de Liège, som är osäker om hur artikel 13.2 a och 13.2 d samt artikel 71.1 b i i förordning nr 1408/71 skall tolkas.

8 I artikel 13.2 stadgas:

"Om något annat inte följer av artikel 14—17 gäller följande:

a) Den som är anställd för arbete inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna medlemsstats lagstiftning, även om han är bosatt inom en annan medlemsstats territorium eller om det företag eller den person som han är anställd hos har sitt säte eller är bosatt inom en annan medlemsstats territorium,

...

d) Statligt anställda och personer som behandlas som sådana skall omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat som gäller för den förvaltning som sysselsätter dem,

..."

9 Enligt artikel 71.1 b i förordning nr 1408/71 ges en anställd som inte är gränsarbetare och som blir arbetslös och som under sin senaste anställning var bosatt inom en annan medlemsstat än den behöriga staten en möjlighet att få arbetslös-

hetsförmåner antingen enligt den behöriga statens lagstiftning (punkt i) eller enligt lagstiftningen i den medlemsstat där han är bosatt (punkt ii).

10 I artikel 71.1 b i stadgas särskilt:

"En anställd som inte är gränsarbetare och som blir delvis, periodvis eller helt arbetslös och som förblir tillgänglig för sin arbetsgivare eller arbetsförmedlingen inom den behöriga statens territorium skall få förmåner enligt bestämmelserna i denna stats lagstiftning som om han vore bosatt inom dess territorium. Dessa förmåner skall utges av den behöriga institutionen."

11 Inledningsvis påpekar Cour du travail de Liège i sin begäran om förhandsavgörande att den belgiska staten (försvarsministeriet) i egenskap av arbetsgivare betalat sociala avgifter till ONEM under svarandens tjänstgöringstid, vilket innebär att Konungariket Belgien är den stat som är behörig enligt förordning nr 1408/71.

12 Den nationella domstolen konstaterar emellertid att detta falls särprägel beror på att svaranden var statligt anställd vid försvarsministeriet under sin tjänstgöringstid, medan hon vid tidpunkten för anställningsavtalets upphörande av detta ministerium fiktivt anses ha arbetat som anställd. Hon erhöll i detta hänseende det intyg av "modell B" som föreskrivs i den belgiska lagstiftningen. Avsikten med denna retroaktiva klassificering var att hon skulle få rätt till arbetslöshetsförmåner och att hon skulle omfattas av lagstiftningen om invaliditets-och sjukförsäkring. Om svaranden betraktas som anställd från tjänstgöringstidens början, är det enligt artikel

13.2 a i förordningen tysk lagstiftning som är tillämplig. Om hon däremot anses som statligt anställd eller en person som behandlas som sådan, är det enligt artikel 13.2 d i förordningen belgisk lagstiftning som är tillämplig.

13 Cour du travail de Liège anser vidare att om det antas att belgisk lagstiftning är tillämplig, bör det även klargöras vad som skall förstås med tillgänglig i artikel 71.1 b i i förordningen och i synnerhet om det är tillräckligt att anmäla sig till behörig arbetsförmedling eller om det föreligger en absolut presumtion för att faktisk bosättning utanför det nationella territoriet innebär att en arbetssökande inte är tillgänglig.

14 Den nationella domstolen har således beslutat att ställa följande frågor till domstolen:

"1) Är det på grundval av artikel 13.2 a eller 13.2 d i förordning nr 1408/71 som det skall avgöras vilken lagstiftning som är tillämplig på en statligt anställd i tjänst hos en medlemsstat — i förevarande fall hos den belgiska staten (försvarsministeriet) — som arbetar inom en annan medlemsstats territorium — i förevarande fall den tyska statens — på vars territorium denna arbetstagare rent faktiskt är bosatt och som vid tidpunkten för anställningsavtalets upphörande med retroaktiv verkan anses ha arbetat som anställd och detta för att ge arbetstagaren rätt till arbetslöshetsförmåner och för att den berörde skall omfattas av lagstiftningen om invaliditets-och sjukförsäkring?

2) Skall artikel 71.1 b i i ovannämnda förordning tolkas på så sätt att en anställd som inte är gränsarbetare och som blir helt arbetslös kan erhålla arbetslöshetsförmåner från den behöriga staten oberoende av villkoret om bosättning, under förutsättning att han anmäler sig som arbetssökande hos behörig institutions arbetsförmedling, även om han på grund av avståndet inte är lika tillgänglig för att besvara de erbjudanden om anställning som nämnda

arbetsförmedling förmedlar och inte kan kontrolleras av behöriga inom samma institution för att pröva om han uppfyller villkoren för att beviljas förmåner?

3) Kan en belgisk arbetstagare som i mer än tio år har varit bosatt Tyskland, där han varit i tjänst hos den belgiska staten som är den arbetsgivare hos vilken arbetstagaren kommer att återinträda i tjänst efter att under några månader ha varit helt arbetslös likställas med en anställd enligt artikel 71.1 b, med beaktande av de särskilda personliga och yrkesmässiga kontakter som uppkommit med den behöriga staten?"

15 Innan frågorna för förhandsavgörande besvaras, bör det påpekas att enligt artikel 4.4 i förordning nr 1408/71 gäller inte förordningen de särskilda system för statligt anställda och personer som behandlas som sådana. Det framgår emellertid av akten i målet att den nationella domstolen anser att Heidemarie Naruschawicus såsom statligt anställd av den belgiska staten inte omfattas av ett särskilt arbetslöshetsförsäkringssystem för statligt anställda utan av det som enligt belgisk rätt generellt är tillämpligt i fråga om anställda.

Den första frågan

16 I denna fråga undrar den nationella domstolen om den lagstiftning som är tillämplig på en statligt anställd i tjänst hos en medlemsstat, som arbetar inom en annan medlemsstats territorium och som vid tidpunkten för anställningsavtalets upphörande av den första medlemsstaten fiktivt och med retroaktiv verkan anses ha arbetat som anställd och inte som statligt anställd, och detta för att ge honom rätt till arbetslöshetsförmåner och för att han skall omfattas av lagstiftningen om invaliditets-och sjukförsäkring, skall avgöras på grundval av artikel 13.2 a eller enligt artikel 13.2 d i förordning nr 1408/71.

17 Det framgår av akten i målet att Heidemarie Naruschawicus var statligt anställd fram till dess anställningsavtalet upphörde. Följaktligen var det den lagstiftning som det hänvisas till i artikel 13.2 d i förordning nr 1408/71 som fram till detta datum var tillämplig i Heidemarie Naruschawicus fall. Det var följaktligen den lagstiftningen som gällde för den förvaltning som sysselsatte Heidemarie Naruschawicus, det vill säga den belgiska lagstiftningen.

18 Detta konstaterande samt de konsekvenser som enligt artikel 13.2 d i förordning nr 1408/71 följer av detta berörs inte av den omständigheten att den stat som hon var i tjänst hos vid anställningsavtalets upphörande retroaktivt och fiktivt klassificerade henne som anställd för att ge henne rätt till arbetslöshetsförmåner och invaliditets-och sjukförsäkringsförmåner.

19 Svaret på den första frågan är således att förordning nr 1408/71 skall tolkas på så sätt att frågan om vilken lagstiftning som är tillämplig på en statligt anställd i tjänst hos en medlemsstat, som arbetar inom en annan medlemsstats territorium och som vid tidpunkten för anställningsavtalets upphörande av den första medlemsstaten fiktivt och med retroaktiv verkan anses ha arbetat som anställd och inte som statligt anställd, och detta för att ge honom rätt till arbetslöshetsförmåner och för att han skall omfattas av lagstiftningen om invaliditets-och sjukförsäkring, skall avgöras enligt artikel 13.2 d i den förordningen.

Den andra frågan

20 Med denna fråga vill den nationella domstolen få klarhet i om artikel 71.1 b i i förordning nr 1408/71 skall tolkas på så sätt att en anställd som inte är gränsarbetare och som blir helt arbetslös och som är bosatt inom en annan medlemsstats territorium än den behöriga statens kan få arbetslöshetsförmåner från den behöriga staten om han anmäler sig som arbetssökande till denna stats arbetsförmedling, även

om han på grund av avståndet inte är lika tillgänglig för att besvara de erbjudanden om anställning som nämnda arbetsförmedling förmedlar och även om han inte kan kontrolleras av nämnda arbetsförmedling för att pröva om han uppfyller villkoren för att beviljas förmåner.

21 Det bör inledningsvis påpekas att den omständigheten att statligt anställda anges som en särskild kategori i artikel 13.2 d i förordning nr 1408/71 i syfte att avgöra vilken lagstiftning som är tillämplig på dem, inte innebär att de inte anses som anställda, vilket är ett vidare begrepp, vid tillämpningen av andra bestämmelser i denna förordning (se i detta hänseende dom av den 24 mars 1994, Van Poucke, C-71/93, Rec. s. I-1101, punkterna 17 och 18).

22 Således är artikel 71.1 b i i förordning nr 1408/71 tillämplig på statligt anställda på samma sätt som den är tillämplig på andra anställda.

23 I denna bestämmelse föreskrivs att "[e]n anställd som inte är gränsarbetare och som blir ... helt arbetslös och som förblir tillgänglig för ... arbetsförmedlingen inom den behöriga statens territorium skall få förmåner enligt bestämmelserna i denna stats lagstiftning som om han vore bosatt inom dess territorium".

24 I denna bestämmelse anges emellertid inte under vilka omständigheter villkoret för tillgänglighet är uppfyllt.

25 Det kan emellertid genast konstateras att den omständigheten att den berörda anställde är bosatt inom en annan medlemsstats territorium än den behöriga statens inte utgör hinder för att denna bestämmelse tillämpas utan tvärtom utgör ett villkor för dess tillämpning.

26 Således kan inte de omständigheter som skall föreligga för att villkoret avseende tillgänglighet skall anses vara uppfyllt, varken direkt eller indirekt, få till följd att den anställde tvingas byta bosättningsort.

27 Mot bakgrund av dessa överväganden kan det konstateras att en sådan anställd förblir tillgänglig för arbetsförmedlingen inom den behöriga statens territorium, om han anmäler sig som arbetssökande till denna arbetsförmedling (se i detta hänseende dom av den 27 maj 1982, Aubin, 227/81, Rec. s. 1991, punkt 20) och låter sig kontrolleras av behörig arbetsförmedling i denna stat.

28 Med anledning av vad som anförts ovan är svaret på den andra frågan att artikel 71.1 b i i förordning nr 1408/71 skall tolkas på så sätt att en anställd som inte är gränsarbetare och som blir helt arbetslös och som är bosatt inom en annan medlemsstats territorium än den behöriga statens skall få arbetslöshetsförmåner från den behöriga staten, om han anmäler sig som arbetssökande till denna stats arbetsförmedling och låter sig kontrolleras av denna.

Den tredje frågan

Denna fråga har ställts för det fall att en anställd som Heidemarie Naruschawicus inte skulle falla inom tillämpningsområdet för artikel 71.1 b i i förordning nr 1408/71. Det framgår emellertid av svaren på den första och den andra frågan att en person som befinner sig i samma situation som svaranden i målet vid den nationella domstolen omfattas av tillämpningsområdet för denna bestämmelse.

29 Anledning saknas således att besvara den tredje frågan.

Rättegångskostnader

30 De kostnader som har förorsakats Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 15 november 1994 förts vidare av Cour du travail de Liège — följande dom:

1) Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, skall tolkas på så sätt att frågan om vilken lagstiftning som är tillämplig på en statligt anställd i tjänst hos en medlemsstat, som arbetar inom en annan medlemsstats territorium och som vid tidpunkten för anställningsavtalets upphörande av den första medlemsstaten fiktivt och med retroaktiv verkan anses ha arbetat som anställd och inte som statligt anställd, och detta för att ge honom rätt till arbetslöshetsförmåner och för att han skall omfattas av lagstiftningen om invaliditets-och sjukförsäkring, skall avgöras enligt artikel 13.2 d i den förordningen.

2) Artikel 71.1 b i i förordning nr 1408/71 skall tolkas på så sätt att en anställd som inte är gränsarbetare och som blir helt arbetslös och som är bosatt

inom en annan medlemsstats territorium än den behöriga statens skall få arbetslöshetsförmåner från den behöriga staten, om han anmäler sig som arbetssökande till denna stats arbetsförmedling och låter sig kontrolleras av denna.

Kakouris Schockweiler Kapteyn

Murray Ragnemalm

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 1 februari 1996.

R. Grass

Justitiesekreterare

C.N. Kakouris

Ordförande på sjätte avdelningen